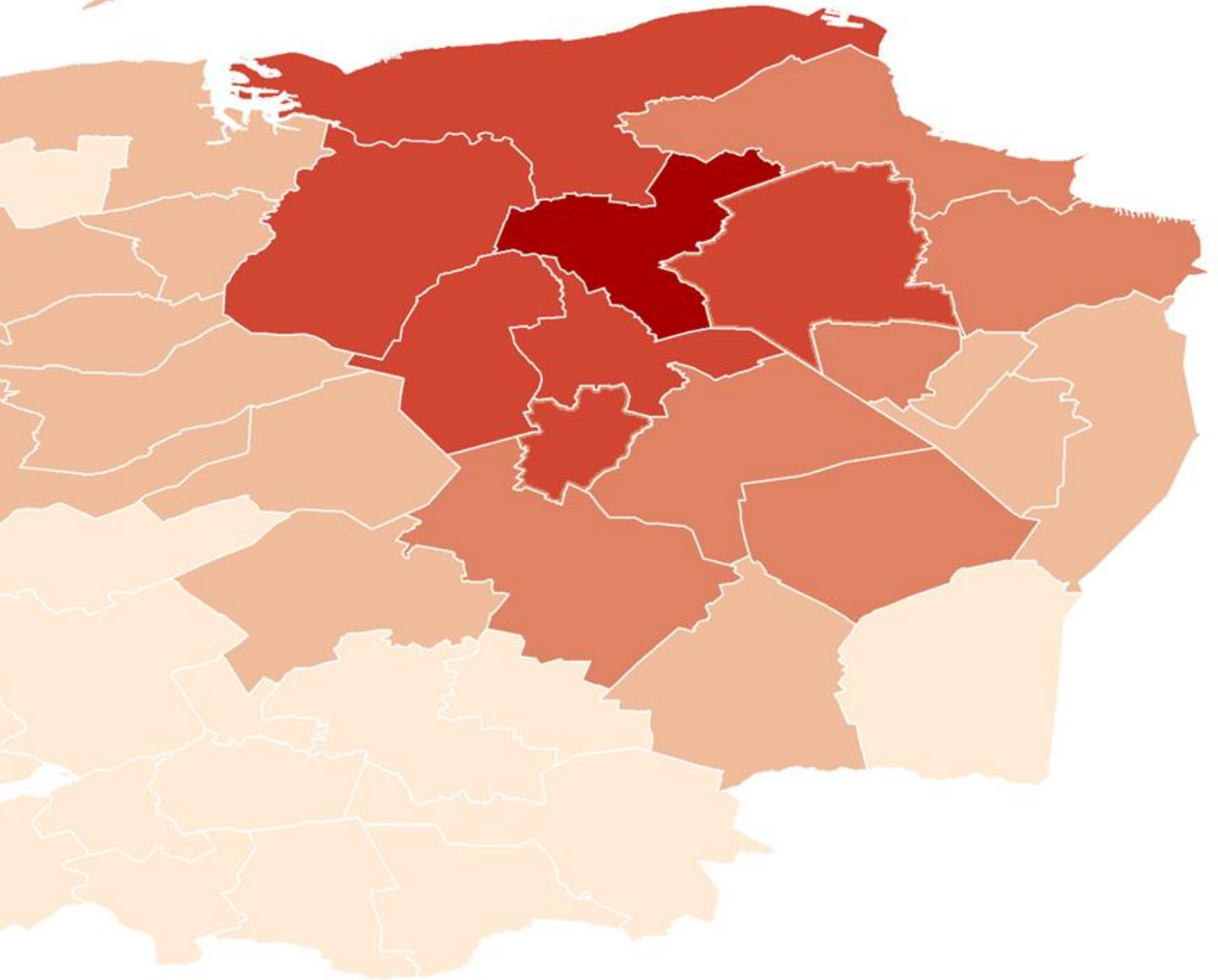

Daily Urban System gemeente Groningen 2022-2023

OIS Groningen
Oktober 2024

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
1.1 Quick Scan Daily Urban System van de gemeente Groningen	3
2 Definitie van thema's en geografische niveaus	4
2.1 Geografische niveaus	4
2.2 onderzoeksthema's	5
3. Het aantal interacties tussen gemeente en omgeving per onderwerp	6
3.1 Verhuizingen.....	6
3.2 Woonplaatsen van studenten.....	10
3.2.1 Herkomst van studenten.....	11
3.3 Woonplaatsen leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.....	12
3.4 Woon-werkrelaties	14
3.5 Herkomst van de binnenstadbezoekers over de jaren	18
3.6 Bezoekers van SPOT (Oosterpoort en Stadsschouwburg)	18
3.7 Seizoenkaarthouders FC Groningen.....	20
4 Binding totaal	21
4.1 Vergelijking eerdere inventarisatie	22
5 Een vergelijking: klantenpotentieel	24
Bijlage: kaart met gemeentenamen	26
Colofon	27

1 Inleiding

1.1 Quick Scan Daily Urban System van de gemeente Groningen

De gemeente Groningen functioneert niet geïsoleerd, maar is onlosmakelijk verbonden met de regio. De gemeente is onderdeel van een complex netwerk van interacties met de omliggende regio, het bredere ommeland, en zelfs met een nog ruimer gebied. Deze regionale wisselwerking heeft zich door de eeuwen heen gevormd en is een integraal onderdeel van de aanwezige sociaaleconomische en ruimtelijke structuren.

Een manier om deze regionale structuren te bestuderen is vanuit de lens van Daily Urban Systems (DUS). Daily Urban System is een begrip uit de sociale geografie en duidt op het functionele samenspel tussen een centrale gemeente en de randgebieden die daar mee verweven zijn. De gemeente Groningen is (een centraal) onderdeel van een netwerk van steden en dorpen. Maar hoever reikt dit netwerk, het Daily Urban System van de gemeente Groningen? En hoe functioneert de gemeente Groningen als kern binnen het Daily Urban System. Met deze Quick Scan willen we antwoord geven op de vraag in welke mate de omliggende gemeenten en ruimer te definiëren gebieden in het Daily Urban System van Groningen georiënteerd zijn op Groningen, en (deels) omgekeerd. Hierbij richten we ons onder andere op hoofdthema's als werken en wonen, op onderwijs, de kooporiëntatie en op het recreëren. Deze inventarisatie richt zich niet alleen op de interacties vanuit de randgebieden met de gemeente, maar omvat ook interacties gericht op het hele Noorden en waar relevant met gemeenten elders in het land of met het buitenland.

Als aanvulling op het Daily Urban System brengen we ook de verhuismutaties vanuit en naar de gemeente Groningen in beeld. Deze geven ook een goed beeld van de verwevenheid van de gemeente met zijn omgeving.

Tot slot bieden we inzicht op de invloedssfeer van de gemeente Groningen op zijn omgeving vergeleken met de gemeenten Leeuwarden en Zwolle.

Dit is de derde Quick Scan, de eerste dateert uit 2012, de tweede uit 2019.

2 Definitie van thema's en geografische niveaus

2.1 Geografische niveaus

Om het Daily Urban System van gemeente Groningen inzichtelijk te maken, moeten geografische gebieden gedefinieerd worden. Als geografische niveaus waarop we het Daily Urban System van Groningen in beeld brengen, hebben we gekozen voor de al bestuurlijk functionerende regio Groningen-Assen en voor drie ruimer bepaalde regio's.

- Gemeente Groningen
- De regio Groningen-Assen
- De rest van de provincie Groningen en van Noord-Drenthe
- Het gehele Noorden van Nederland inclusief Noord-Overijssel en de Noordoostpolder maar exclusief de waddeneilanden
- De rest van Nederland en het buitenland

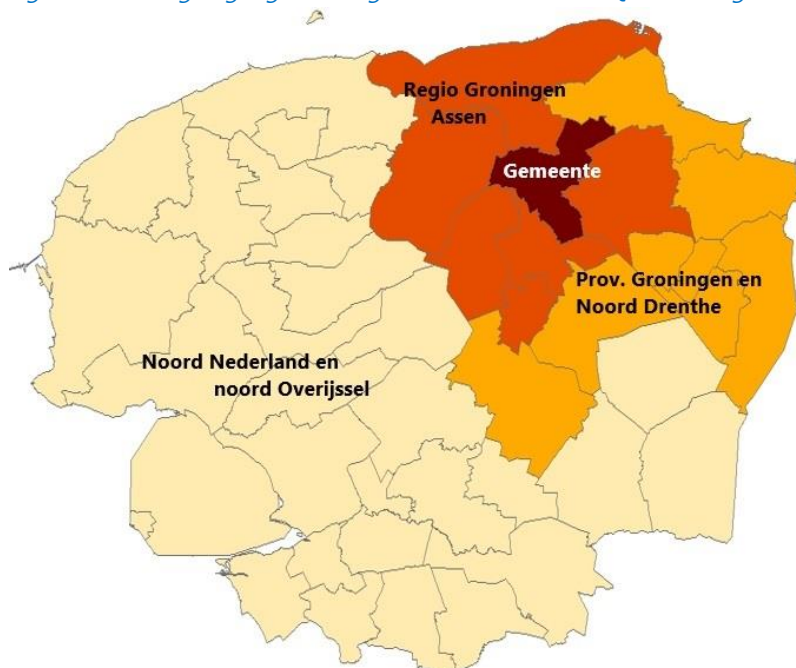
Van de eerste vier niveaus zullen per gemeente gegevens worden verzameld. Zie voor een kaart van de gemeenten de bijlage.

De regio Groningen-Assen bestaat uit de gemeenten Groningen, Assen, Westerkwartier, het Hogeland, Midden-Groningen, Noordenveld en Tynaarlo.

Het geografische niveau Provincie Groningen en Noord-Drenthe bestaat uit de provincie Groningen zonder de regiogemeenten en de Drentse gemeenten Aa en Hunze en Midden-Drenthe.

Het Noorden inclusief Noord-Overijssel bestaat uit het bovenstaande gebied plus de rest van Drenthe, Friesland, de Noordoostpolder inclusief Urk en de Overijsselse gemeenten Zwolle, Kampen, Steenwijkerland, Staphorst, Zwartewaterland, Dalfsen, Ommen en Hardenberg.

Figuur 1: indeling in geografische gebieden die we in de Quick Scan gebruiken

2.2 onderzoeksthema's

Bij de keuze van de onderwerpen voor het bepalen van het Daily Urban System van de gemeente hebben we ons gericht op de thema's: wonen, werken, onderwijs en recreëren. Voor alle onderwerpen binnen de centrale thema's hebben we (als dat mogelijk was) per gemeente de interactie met de gemeente Groningen bepaald. Ter vergelijking zijn ook de cijfers van de gemeente Groningen zelf opgenomen. Waar het zinvol is, zijn de aantallen gedeeld op het aantal huishoudens of op het aantal inwoners per gemeente. Zo kunnen we zowel de absolute stromen van en naar Groningen als de stromen gerelateerd aan de omvang van de gemeentes bekijken.

Wonen: Verhuizingen van- en naar de gemeente Groningen

Van de verhuizingen van- en naar de gemeente Groningen hebben we de herkomst- en bestemmingsgemeentes geïnventariseerd. Daarnaast hebben we het saldo (het verschil tussen het aantal nieuwe vestigingen van inwoners in de gemeente en het vertrek uit die gemeente) berekend. De bron hiervoor is de Gemeentelijke Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente Groningen.

Studie: Woonplaats van studenten van HBO en WO

Voor de woonplaats van studenten bestaan meerdere bronnen. Het CBS inventariseert per gemeente het aantal daar wonende leerlingen en studenten waaronder HBO en WO. Hierbij is niet bekend waar de studenten studeren. Van de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool zijn bestanden beschikbaar met de woonplaats (het correspondentieadres) van de studenten. Van deze twee bronnen hebben we de cijfers met elkaar vergeleken. Hierbij moeten we wel opmerken dat het correspondentieadres van de studenten uit de bestanden van de instellingen niet altijd overeenkomt met het woonadres. Daardoor zijn het schattingen van het aantal studenten naar woongemeente. Daarnaast zijn er vanuit de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) cijfers beschikbaar over de woonplaats van leerlingen die op een school van het voortgezet onderwijs in Groningen zitten.

Uit het bestand van de verhuizingen naar de gemeente Groningen hebben we ook een inschatting gemaakt vanuit welke gebieden studenten verhuizen naar Groningen voor hun studie.

Werk: Woon- en werkgemeenten

Het CBS heeft uit de Enquête Beroepsbevolking informatie beschikbaar over de woongemeente en de werkgemeente van alle werkende inwoners van Nederland. Zo kunnen we het aantal inwoners bepalen dat buiten de gemeente werkt. Daarnaast kunnen we bepalen hoeveel personen van de omliggende gebieden in de gemeente Groningen werken. Vanuit deze bestanden kunnen we ook de aantrekkingskracht van Groningen als gemeente om te werken goed vergelijken met die van andere gemeenten. Hierbij hebben we Groningen vergeleken met Zwolle en Leeuwarden.

Recreatie:

Vrije tijd: toeristisch bezoek

De informatie over koopstromen is niet per gemeente bekend. Echter, in 2019 en 2021-2022 heeft SWECO onderzoek gedaan naar de herkomst van dagtoeristen en verblijfsrecreanten.

Voor de herkomst van de bezoekers aan de binnenstad van Groningen maken we gebruik van het door SWECO uitgevoerd onderzoek.

Vrije tijd: Seizoenkaarthouders FC Groningen

Van alle seizoenkaarthouders van FC Groningen hebben we gegevens over hun woongemeente, de bron is FC Groningen.

Vrije tijd: Bezoekers SPOT (Oosterpoort en Stadsschouwburg)

Van de mensen die in de voorverkoop kaartjes voor een van deze beide culturele voorzieningen hebben gekocht, is de woongemeente bekend. Dit kan één persoon zijn die eenmaal alleen een van beide theaters heeft bezocht, maar ook om iemand die een aantal malen met een heel gezelschap naar het theater is geweest. De aantallen geven daarmee een globaal overzicht, maar geen absolute aantallen, van hoeveel en hoe vaak, vanuit welke gemeenten mensen de zalen van SPOT bezoeken.

3. Het aantal interacties tussen gemeente en omgeving per onderwerp

3.1 Verhuizingen

Tabel 1 geeft het aantal verhuismutaties weer naar en van de gemeente Groningen van personen uit de andere gemeenten in de regio Groningen-Assen in de perioden 2012-2013 en 2022-2023.

In de figuren 2 en 3 zien we het aantal verhuizers per gemeente in Noord-Nederland. In figuur 2 het aantal dat in de gemeente Groningen komt wonen en in figuur 3 het aantal dat de gemeente verlaat. In deze figuren zijn de gegevens van de laatste twee jaar samengevoegd (2022-2023). Van de Nederlandse gemeenten met de grootste aantallen verhuizers van en naar Groningen staan vervolgens de aantallen in een tabel naast het kaartje vermeld.

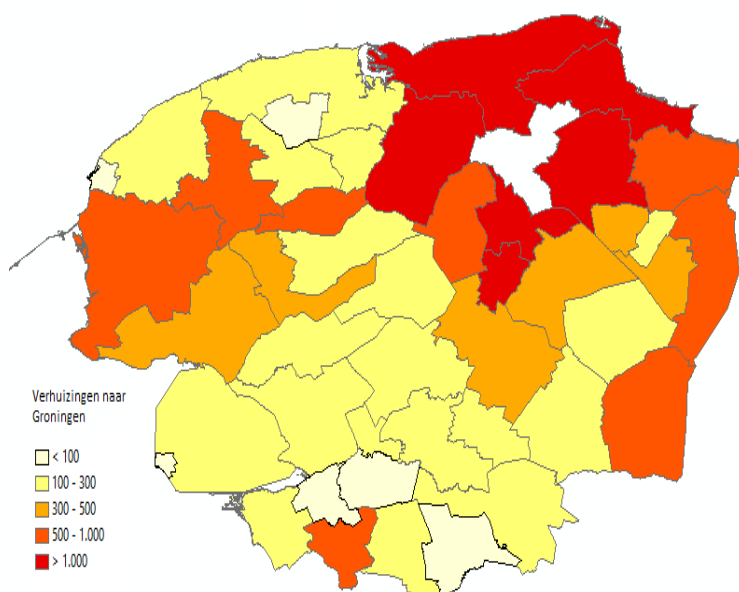
Tot slot is een kaart opgenomen met daarin het migratiesaldo op gemeenteniveau: het verschil tussen het aantal verhuizingen vanuit een gemeente naar de gemeente Groningen en het aantal verhuizingen naar die gemeente vanuit de gemeente Groningen (figuur 4). In tabel 4 staan alle Nederlandse gemeenten met een positief of negatief saldo met Groningen van meer dan 100 (2022-2023).

Tabel 1: Verhuismutaties regiogemeenten en enkele middelgrote en grote steden, perioden 2012-2013 en 2022-2023

Regio	2012 en 2013			2022 en 2023		
	vestiging in Groningen	vertrek vanuit Groningen	saldo	vestiging in Groningen	vertrek vanuit Groningen	saldo
Assen	1.166	849	317	1.147	1.125	22
Het Hogeland	1.300	1.001	299	1.242	1.316	-74
Midden-Groningen	1.389	1.199	190	1.526	1.681	-155
Noordenveld	760	744	16	797	953	-156
Tynaarlo	1.218	1.417	-199	1.387	1.719	-332
Westerkwartier	1.457	1.397	60	1.488	1.729	-241
totaal regio	7.290	6.607	683	7.587	8.523	-936
Amsterdam	723	1.968	-1.245	878	1.834	-956
Utrecht	373	942	-569	535	1.202	-667
Zwolle	660	753	-93	668	740	-72
Leeuwarden	828	615	213	940	835	105

bron: BRP gemeente Groningen

Figuur 2: Vestiging in Groningen, het aantal personen van de herkomstgemeenten over de periode 2022-2023 vanuit gemeenten in Noord-Nederland. In de tabel staat in absolute aantallen de top 20 van alle Nederlandse gemeenten

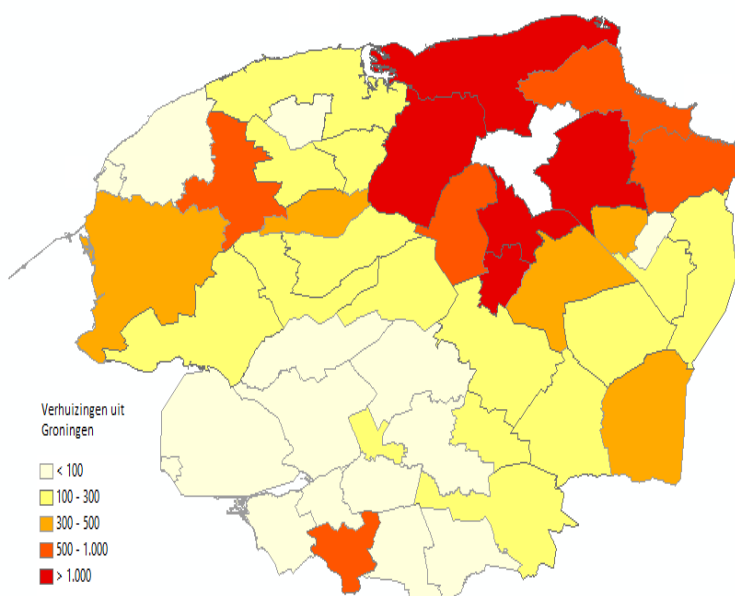

Tabel 2: Top 20 vestiging

top 20 totaal	aantal verhuizers
Midden-Groningen	1.526
Westerkwartier	1.488
Tynaarlo	1.387
Het Hogeland	1.242
Assen	1.147
Eemsdelta	1.047
Leeuwarden	940
Amsterdam	878
Noordenveld	797
Westerwolde	766
Zwolle	668
Emmen	655
Súdwest-Fryslân	637
Oldambt	543
Smallingerland	539
Utrecht	535
Heerenveen	468
Aa en Hunze	416
De Fryske Marren	414
Enschede	404

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

Figuur 3: Vertrek uit Groningen, het aantal personen van de bestemmingsgemeenten over de periode 2022-2023 naar gemeenten in Noord-Nederland. In de tabel staat in absolute aantallen de top 20 van alle Nederlandse gemeenten

Tabel 3: Top 20 vertrek

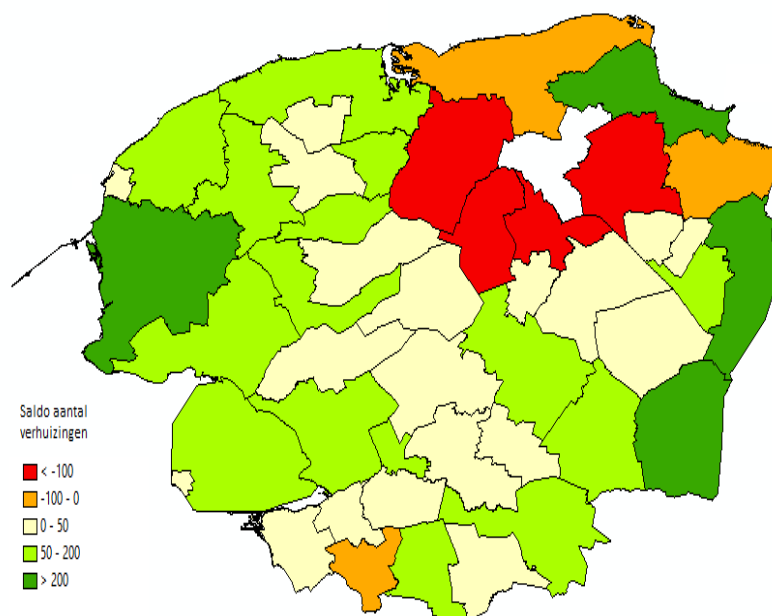
top 20 totaal	aantal verhuizers
Amsterdam	1.834
Westerkwartier	1.729
Tynaarlo	1.719
Midden-Groningen	1.681
Het Hogeland	1.316
Utrecht	1.202
Assen	1.125
Noordenveld	953
Leeuwarden	835
Zwolle	740
Rotterdam	697
Eemsdelta	671
's-Gravenhage	572
Oldambt	550
Smallingerland	403
Emmen	392
Aa en Hunze	386
Veendam	338
Súdwest-Fryslân	331
Enschede	313

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

Figuur 4: Het saldo van de verhuizingen naar Groningen en vanuit Groningen per gemeente in Noord-Nederland over de periode 2022-2023

Tabel 4: Top saldi verhuizingen

top saldi 2022-2023	saldo
positief saldo	
Westerwolde	619
Eemsdelta	376
Súdwest-Fryslân	306
Emmen	263
De Fryske Marren	198
Heerenveen	190
Stadskanaal	150
Smallingerland	136
Midden-Drenthe	116
Leeuwarden	105
negatief saldo	
Amsterdam	-956
Utrecht	-667
Rotterdam	-382
Tynaarlo	-332
Westerkwartier	-241
's-Gravenhage	-168
Noordenveld	-156
Midden-Groningen	-155
Leiden	-108
Delft	-106

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

In figuur 4 kunnen we zien dat de gemeente per saldo inwoners verliest aan de regiogemeenten en buiten de regio aan de gemeenten Zwolle en Oldambt. Buiten het noorden verliest de gemeente veel inwoners aan steden in de randstad, vooral Amsterdam en Utrecht.

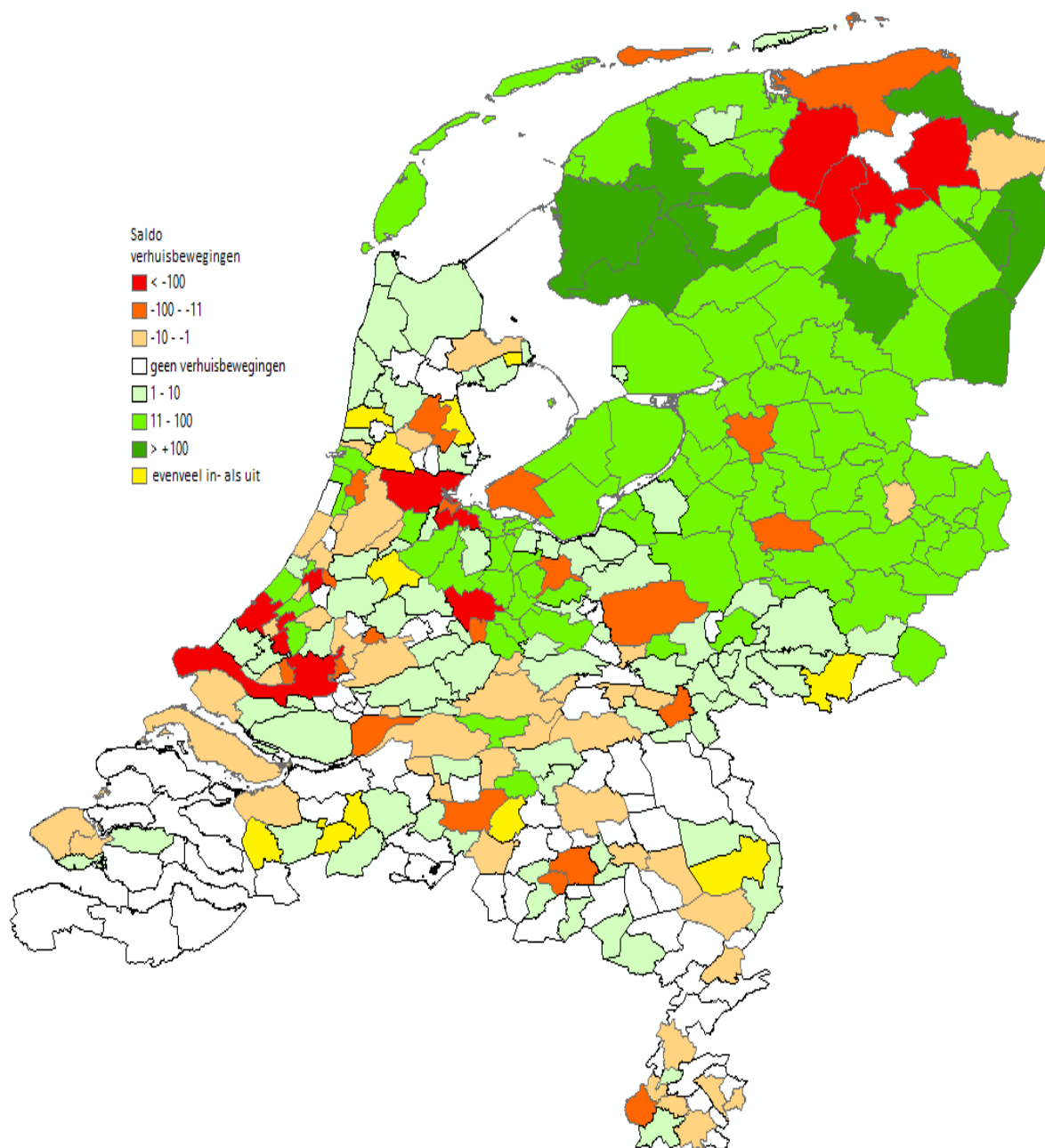
Naar saldo zijn de grootste herkomstgebieden van de gemeente Groningen de iets verder weg gelegen gemeenten in Friesland, Midden- en Zuidoost-Drenthe en Noordoost-Groningen. Het hoge aantal van Westerwolde kan worden verklaard door het grote aantal asielzoekers in Ter Apel.

Ten opzichte van een aantal verder weg gelegen grote steden, vooral Amsterdam en Utrecht, heeft de gemeente een negatief saldo. Voor een deel betreft het hier afgestudeerden die elders een baan vinden. Er vertrekken meer mensen vanuit Groningen naar deze grote centrale kernen dan er daar vandaan naar Groningen komen.

Je zou kunnen stellen dat de gemeente een roltrapfunctie heeft, mensen komen voornamelijk vanuit het (ruime) omliggende gebied om hier te studeren. Een deel vertrekt vervolgens naar de randstad om daar te gaan werken.

Figuur 5 geeft een beeld van het saldo van de verhuisbewegingen van alle gemeenten van Nederland met Groningen.

Figuur 5: Het saldo van de verhuizingen naar Groningen en vanuit Groningen per gemeente in heel Nederland over de periode 2022-2023

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

3.2 Woonplaatsen van studenten

Een deel van de dagelijkse forensen in de gemeente Groningen betreft leerlingen en studenten van de onderwijsinstellingen. Daarvan studeert de overgrote meerderheid in de stad Groningen. We zijn daarom geïnteresseerd in de woonplaatsen van leerlingen en studenten. Het CBS inventariseert per gemeente het aantal leerlingen en studenten van het MBO, HBO en WO die daar wonen. Hierbij is niet bekend bij welk opleidingsinstituut deze studenten studeren. Het gaat om alle in die gemeenten wonende MBO-, HBO- en WO-studenten ongeacht de plaats van de onderwijsinstelling.

Van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool hebben we bestanden met daarin de woonplaats (het correspondentieadres) van de studenten.

Tabel 5 geeft de cijfers vanuit het CBS weer en tabel 6 toont de cijfers van de Hanzehogeschool en de RUG. De kaart geeft de aantallen studenten weer aan het wetenschappelijk en hoger onderwijs.

Tabel 5: Studenten naar woonplaats, periode 2023-2024

Gemeente	totaal Middelbaar beroepsonderwijs	Hoger beroepsonderwijs	Wetenschappelijk onderwijs
Groningen-gemeente	5.320	15.390	23.250
Regio Groningen-Assen	10.200	6.570	1.730
waaronder			
Assen	2.570	1.810	410
Het Hogeland	1.600	970	260
Midden-Groningen	2.200	1.100	300
Noordenveld	860	610	170
Tynaarlo	790	640	230
Westerkwartier	2.180	1.440	360
totaal regio incl. Groningen	15520	21960	24980

bron CBS

Tabel 6: Studenten naar woonplaats, RUG en HHG, 2014-2015 en 2023-2024

Gemeente	2014-2015 ¹⁾		2023-2024	
	Hanzehogeschool	Rijksuniversiteit	Hanzehogeschool	Rijksuniversiteit
Gemeente Groningen	10.466	14.905	14.102	23.580
Regio Groningen-Assen	4.488	1.890	4.572	1.536
waaronder				
Assen	1.052	424	1.236	377
Het Hogeland	774	323	724	234
Midden-Groningen	818	311	827	272
Noordenveld	459	182	440	142
Tynaarlo	525	284	399	200
Westerkwartier	860	366	946	311
totaal studierend in Gemeente	27.645	28.442	29.014	33.827

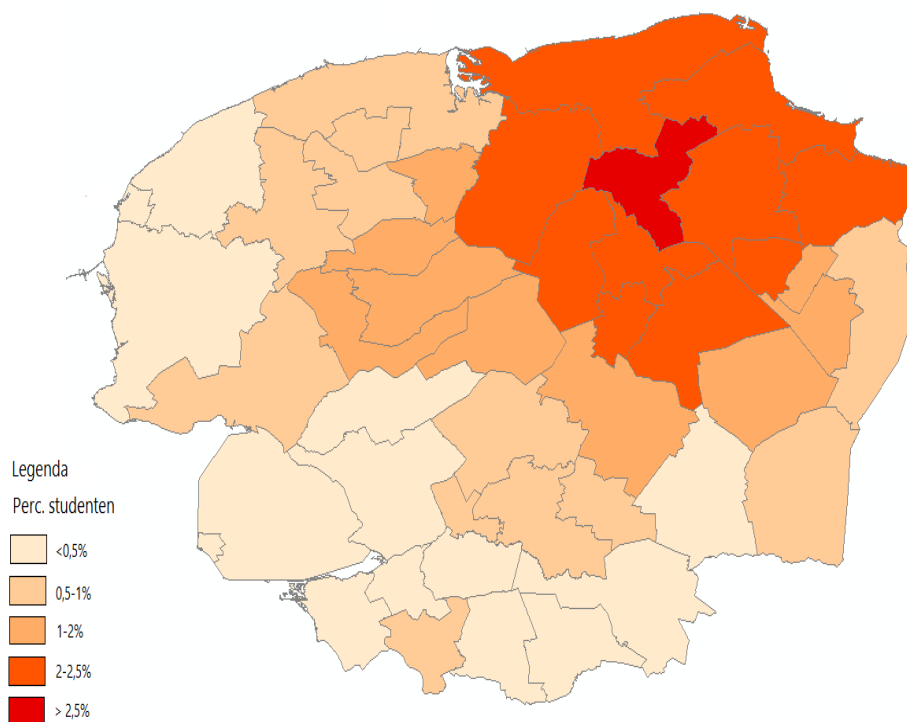
bron: Rijksuniversiteit Groningen en Hanzehogeschool

1) De verschillen tussen 2014-2015 en 2022-2024 komen voor een deel door een betere administratie van de woonplaats bij de onderwijsinstellingen.

Op basis van het adressenbestand van de RUG en de Hanzehogeschool is het aantal studenten aan de instellingen wonend buiten de gemeente iets lager dan het aantal dat het CBS aangeeft. Dit komt doordat het in het bestand van de instellingen om correspondentieadressen gaat. Daarbij zal het voor een deel gaan om adressen van ouders van studenten, deels waar de betreffende studenten feitelijk niet meer wonen. Daarnaast zijn er in de aantallen van het CBS ook studenten meegeteld die buiten Groningen studeren. Het CBS maakt geen onderscheid naar de instelling waar de leerlingen of studenten studeren.

Aan de cijfers van de RUG en de Hanzehogeschool kunnen we zien waar de studenten wonen die daadwerkelijk in Groningen studeren. Als we de spreiding van de studenten van de RUG en de hanzehogeschool bekijken (figuur 6) dan zien we hele duidelijke ringen rond de gemeente.

Figuur 6: Studenten studerend in Groningen als percentage van de bevolking per gemeente, 2022-2023

bron: Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool, bewerking OIS Groningen

3.2.1 Herkomst van studenten

Waar komen de studenten die in de gemeente Groningen studeren vandaan. Dit proberen we te schatten door te kijken uit welk gebied de groep jongeren van 18 tot en met 22 jaar die naar Groningen verhuizen is gekomen. In onderstaande tabel staan voor 2023 cijfers per gebied.

Tabel 7: herkomst van de naar Groningen verhuisde jongeren van 18 tot en met 22 jaar naar gebied

gebied	aantal	gebied	aantal
regio Groningen-Assen	1.487	West Nederland	212
overig Groningen /Drenthe	1.417	Zuid Nederland	2.502
Friesland	1.599	Europa, EU	269
Overijssel	1.540	Overig Europa	918
Gelderland	756	buiten Europa	35
West Nederland	1.991	totaal	12.726

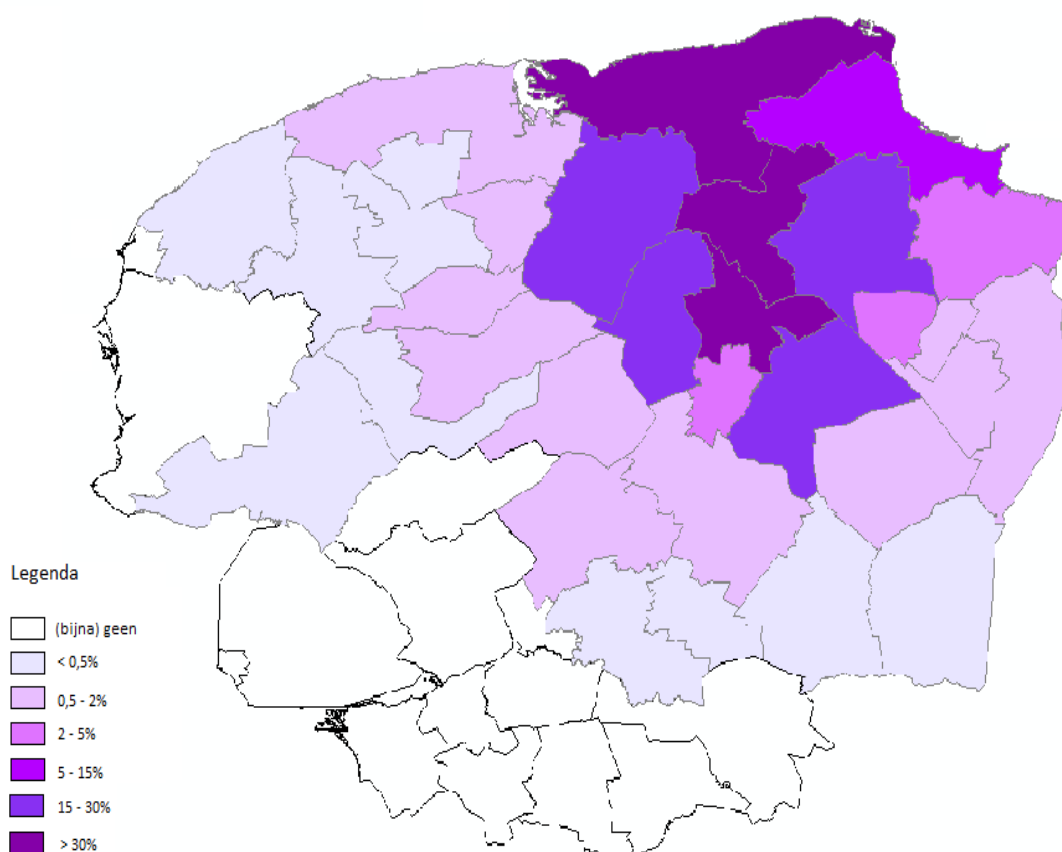
bron: BRP gemeente Groningen

3.3 Woonplaatsen leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.

Van de scholen voor voortgezet onderwijs is uit de onderwijsdata van de DUO bekend waar de leerlingen wonen. Op basis daarvan is de kaart (figuur 6) gemaakt. Figuur 7 toont per gemeente het percentage leerlingen dat deelneemt aan het voortgezet onderwijs in de gemeente Groningen per 1.000 inwoners van 12 tot en met 17 jaar. Peildatum is 1 oktober 2022.

In de tabel 7 staan de absolute aantallen voor de 10 gemeenten met de meeste leerlingen die een VO-school in de gemeente Groningen bezoeken. Het grootste aantal leerlingen komt uit gemeente Tynaarlo. Het Zernike college heeft haar vestiging in Zuidlaren gesloten, op deze school zaten in seizoen 2014-2015 nog ruim 400 leerlingen. Dit verklaart de toename bij de Noord Drentse gemeenten. Leerlingen die verder van de gemeente Groningen wonen, hebben vaak mogelijkheden om dichterbij de buurt naar school te gaan. We zien aan de kaart dat er ook uit veel op relatief grotere afstand gelegen gemeenten leerlingen naar Groningen komen, al zijn de aantallen niet groot. Voor een groot deel gaat het hier om leerlingen die naar een bijzondere school gaan, zoals de Vrije School of andere scholen op een bijzondere en/of christelijke grondslag.

Figuur 7: Leerlingen die in de gemeente Groningen naar het voortgezet onderwijs gaan, percentage van de jongeren van 12 tot en met 17 jaar, schooljaar 2022-2023

bron: DUO, bewerking OIS Groningen

Tabel 8: Top 10 leerlingaantallen die naar Groningen komen, 1 oktober 2013, 2020 en 2022

top 10 van de ruime regio	aantal leerlingen		
	2013	2020	2022
Tynaarlo	570	1.499	1.507
Westerkwartier ¹⁾	1.284	1.379	1.328
Het Hogeland ¹⁾	1.350	1.254	1.211
Midden-Groningen	808	877	946
Noordenveld	515	474	488
Eemsdelta	311	341	328
Aa en Hunze	85	237	256
Assen	305	228	193
Oldambt	96	75	67
Veendam	41	54	56
Alle gemeenten in onderzoeksgebied		6.400	6.700

bron: DUO, bewerking OIS Groningen

1) Een deel van Westerkwartier is in 2013 bij Het Hogeland geteld

3.4 Woon-werkrelaties

Het woon-werkverkeer is in het Daily Urban System van Groningen een belangrijke indicator. Van alle banen (160.900) in de gemeente Groningen (CBS-statline: december 2022), wordt ruim de helft vervuld door personen die in de gemeente Groningen wonen.

De onderstaande tabel laat voor de gemeenten zien hoeveel mensen in Groningen werken en andersom hoeveel inwoners van Groningen in andere gemeenten werken. De daaropvolgende kaart geeft per gemeente in het Noorden het percentage van de bevolking weer dat werkt in de gemeente Groningen.

De bron van de cijfers is het CBS, de aantallen uit het vestigingenonderzoek, dat de gemeente Groningen elk jaar houdt, wijken af van deze aantallen. Dit komt omdat de peildatum van het CBS december is en van het vestigingenregister 1 april, we hebben daardoor te maken met seizoensinvloeden.

Tabel 9: Werk- en woongemeente, de regio versus de gemeente Groningen, december 2019 en 2022

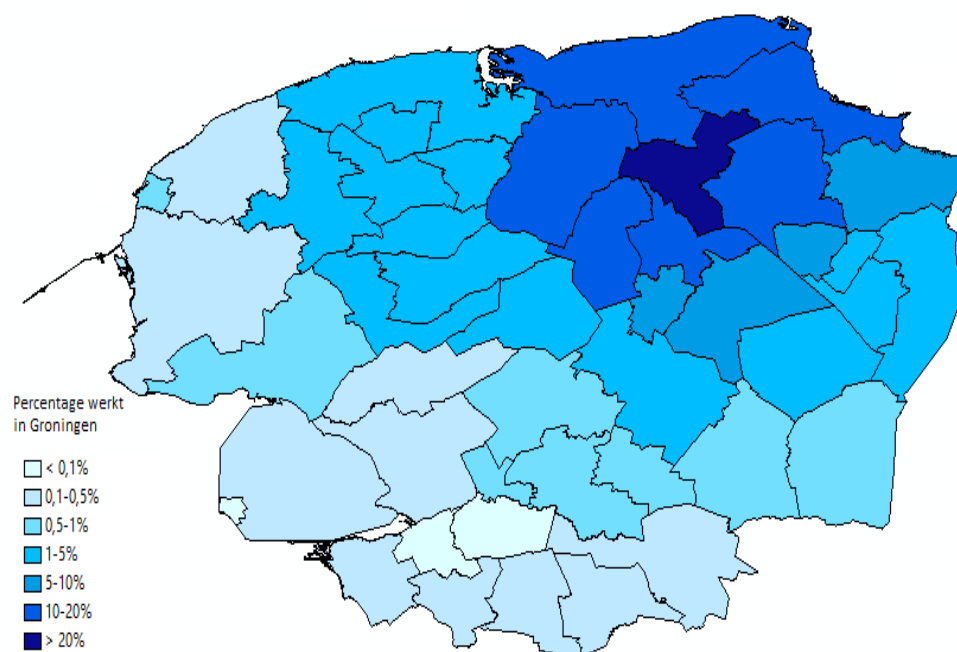
woongemeente in Groningen werkend			werkgemeente in Groningen wonend		
	dec 2019	dec 2022		dec 2019	dec 2022
Groningen	80.700	83.700	Groningen	80.700	83.700
Westerkwartier	9.600	10.300	Assen	2.800	4.900
Midden-Groningen	8.300	9.400	Midden-Groningen	2.500	2.500
Het Hogeland	8.100	8.700	Westerkwartier	2.100	2.300
Assen	4.400	6.200	Het Hogeland	1.900	2.200
Tynaarlo	5.000	5.800	Tynaarlo	1.400	2.000
Eemsdelta	4.600	5.100	Leeuwarden	2.100	1.800
Noordenveld	3.900	4.400	Amsterdam	1.000	1.700
Oldambt	2.400	2.600	Eemsdelta	1.500	1.500
Veendam	2.300	2.600	Smallingerland	1.200	1.300
Aa en Hunze	1.600	2.100	Noordenveld	1.000	1.300
Leeuwarden	2.000	1.700	Utrecht	600	1.100
Smallingerland	1.700	1.400	Zwolle	900	800
Stadskanaal	1.000	1.100	Oldambt	800	800
Midden-Drenthe	800	1.100	Veendam	800	700
overige gemeenten	17.200	14.700	overige gemeenten	12.200	9.900
totaal	153.600	160.900	totaal	113.500	118.500
binnenkomend	72.900	77.200	uitgaand	32.800	34.800
saldo Groningen inkomend	40.100	42.400			

bron: CBS

De gemeente telde in december 2022 160.900 banen, daarvan werden 77.200 vervuld door inwoners van buiten de gemeente Dit is bijna de helft van alle in de gemeente Groningen werkenden In totaal is de inkomende stroom werkenden in de gemeente dus 77.200 personen. Daar staat een uitgaande stroom van 34.800 personen tegenover van mensen die in Groningen wonen en elders werken. De groei in banen in de gemeente Groningen tussen 2019 en 2022 is ingenomen door inwoners vanuit de regio Groningen-Assen inclusief Groningen zelf.

Naast een aantal regiogemeenten uit de regio Groningen-Assen is vooral Eemsdelta een gemeente waaruit veel mensen in Groningen werken. We zien daarnaast dat vanuit de in het oosten van de provincie gelegen gemeenten en vanuit Aa en Hunze relatief veel mensen in de Groningen werken. Veel inwoners van de gemeente werken naast in de gemeente in de regiogemeenten, de overige in de buurt liggende gemeenten maar ook in bijvoorbeeld Amsterdam, Utrecht, Leeuwarden of Zwolle.

Figuur 8: Hoofdbanen van werknemers, woon en werkgemeenten, percentages van de bevolking werkend in Groningen, dec 2022

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

Er zijn verschuivingen geweest in de aantallen in Groningen werkenden per gemeente. Zo zien we een toename vanuit de regio-gemeenten en de overige dichtbij gelegen Groningse en Drentse gemeenten. Er is een afname te zien bij de Friese gemeenten Leeuwarden en Smallingerland.

Daarnaast zijn er verschuivingen in de gemeenten waar de inwoners van de gemeente Groningen werken. Zo is het aantal Groningse werkenden tussen 2019 en 2022 vooral toegenomen ingemeente Assen, het Hogeland en Tynaarlo. Tot slot gaan in 2022 meer Groningse werkenden naar Amsterdam en Utrecht dan in 2019. Voor Leeuwarden was er een afname.

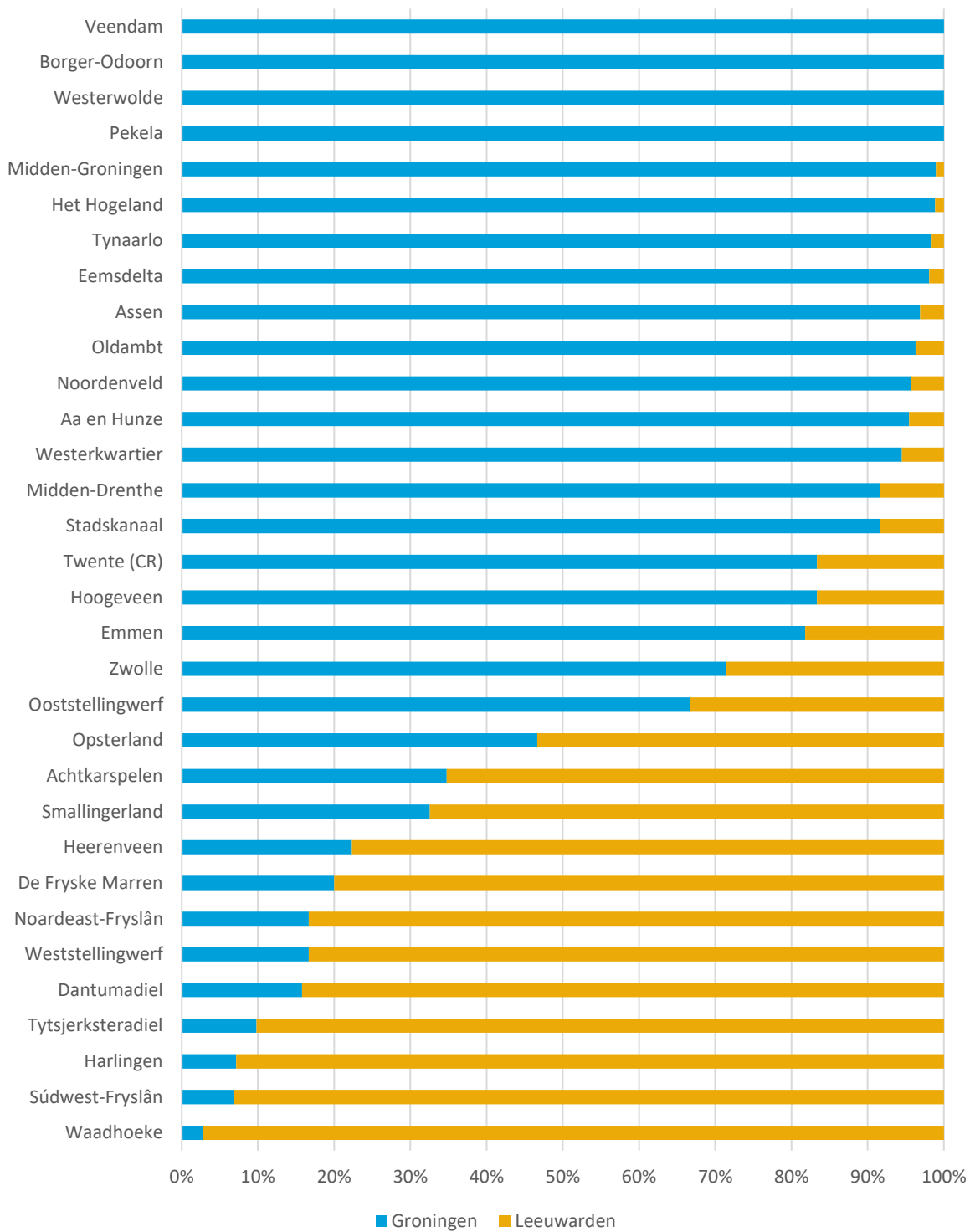
Voor een volledige tabel met de banen van werknemers wonend en werkend in de gemeente Groningen zie [deze tabel](#).

3.4.1 Woon-werkrelaties, Groningen vergeleken met Leeuwarden en Zwolle

Van elke gemeente is bekend hoeveel mensen er vanuit die gemeente in Groningen, Leeuwarden of Zwolle werken. De bron is het CBS-statline (2022). In de figuren 9 en 10 staat per gemeente de verhouding tussen het aantal in Groningen respectievelijk Leeuwarden en Zwolle werkenden. Er werken natuurlijk ook veel mensen in de eigen gemeente of een andere gemeente met veel werkgelegenheid zoals Assen of Heerenveen. In deze figuren vergelijken we alleen de drie steden met elkaar. Het minimaal aantal mensen dat totaal tussen beide gemeenten voor werk pendelt hebben we gesteld op 500. Als aanvulling is ook de corop regio Twente meegenomen.

Groningen-Leeuwarden: we zien dat de Drentse en Groningse gemeenten bijna alleen maar op Groningen georiënteerd zijn. Dit geldt vooral voor de in het Noordoosten gelegen gemeenten. De meeste Friese gemeenten zijn voornamelijk op Leeuwarden georiënteerd. Een aantal Friese gemeenten heeft ook een groot deel van de oriëntatie op Groningen. Dit zijn: Ooststellingwerf en Opsterland (Ooststellingwerf is meer op Groningen dan op Leeuwarden georiënteerd), en in mindere mate Achtkarspelen en Smallingerland.

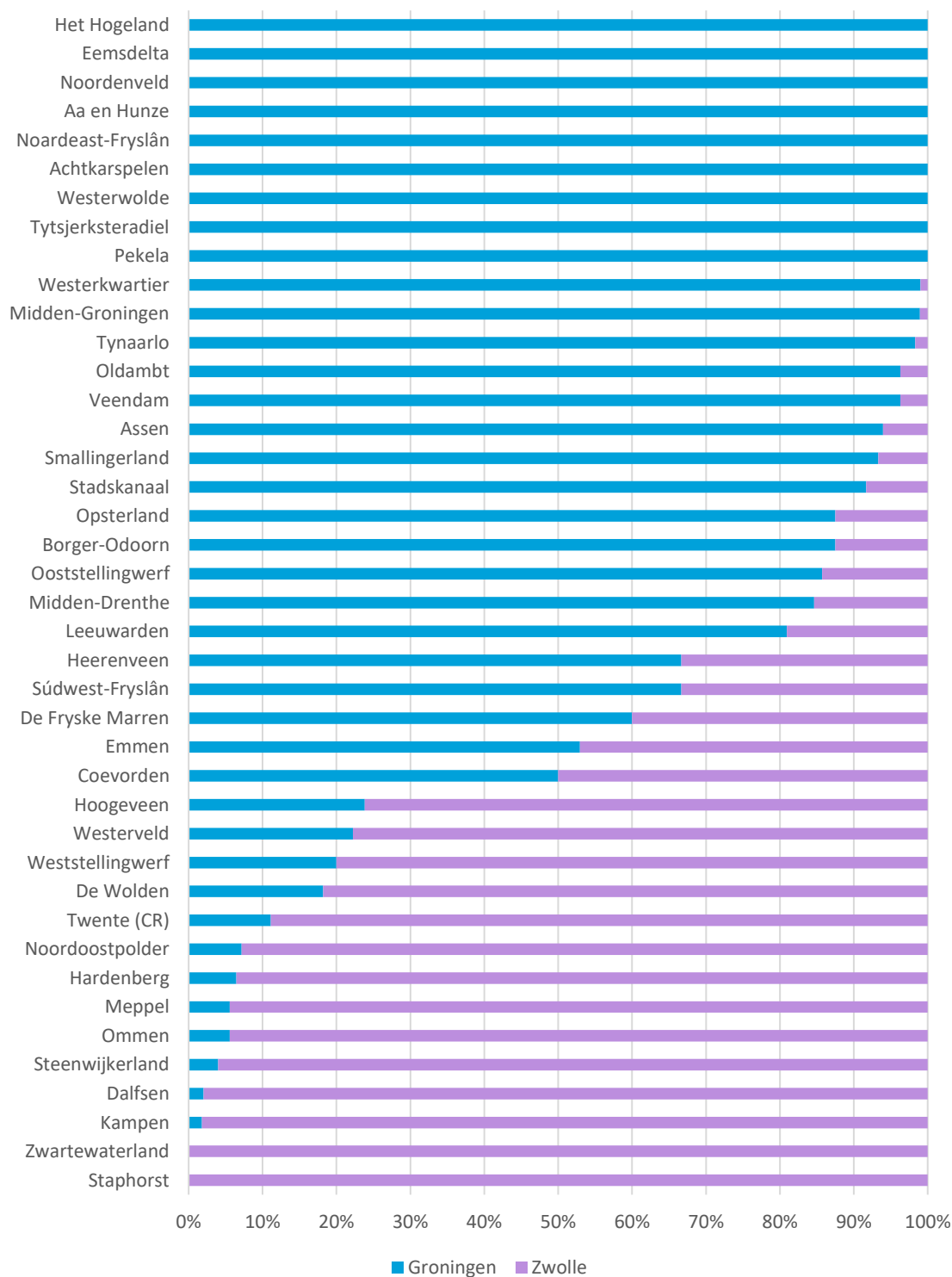
Figuur 9: Verhouding van de woon-werk oriëntatie op Groningen en Leeuwarden, december 2022.

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

Groningen-Zwolle: Groningse gemeenten zijn meer op Groningen georiënteerd, Oost-Groningen gemeenten nog enigszins op Zwolle. In Drenthe zien we een tweedeling. Emmen en Coevorden zijn op zowel Zwolle als Groningen georiënteerd. De gemeenten in Zuidwest-Drenthe zijn meer op Zwolle georiënteerd. De zuid-Friese gemeenten Heerenveen, Súdwest-Fryslân en de Fryske Marren zijn op zowel Groningen als Zwolle georiënteerd, Weststellingwerf vooral op Zwolle

Figuur 10: Verhouding van de woon-werk oriëntatie op Groningen en Zwolle, december 2022

bron: CBS, bewerking OIS Groningen

3.5 Herkomst van de binnenstadbezoekers over de jaren

Voor de herkomst van de bezoekers aan de binnenstad van Groningen gebruiken we de in 2019 en in 2021-2022 door SWECO uitgevoerde economische binnenstads-onderzoeken. De cijfers van de jaren ervoor zijn door SWECO overgenomen van de detailhandelonderzoeken van Broekhuis Rijs. De bezoekcijfers zijn niet bekend per gemeente. De percentages van de dagrecreanten en van de verblijfstoeristen (met overnachting) zijn in de tabellen 10 en 11 opgenomen.

In de tabellen we dat het aandeel bezoek vanuit de stad licht schommelt over de jaren en in 2019 is afgenomen. De cijfers van 2021-2022 zijn waarschijnlijk sterk beïnvloed door de Corona periode waardoor bezoekers uit het buitenland tijdelijk niet konden komen.

Tabel 10: Herkomst van het binnenstad bezoek naar gebied, percentages

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Groningen-stad	71	62	67	72	70	58
Regionaal ¹⁾	13	14	12	10	13	13
boven regionaal	16	24	21	18	18	29

bron: SWECO, bureau Louter

1) Volgens de indeling van voor 2019 zijn dit de voormalige gemeenten: Bedum, Grootegast, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Leek, Noordenveld, Slochteren, Ten Boer, Tynaarlo, Winsum en Zuidhorn.

Tabel 11: herkomst van de binnenstadbezoekers naar gebied per type bezoeker, 2019 en 2021-2022, percentages.

	dagrecreanten		verblijfstoeristen	
	2019	2021-2022	2019	2021-2022
Groningen	.	2	.	2
Drenthe	.	14	.	2
Friesland	.	15	.	3
Overijssel	.	7	.	4
Gelderland	.	7	.	9
West (Utrecht, Noord-Zuid-Holland, Flevoland)	.	23	.	33
Zuid-Nederland	.	9	.	9
Nederland totaal	63	77	42	62
Duitsland	30	17	32	17
Overig buitenland	7	6	26	21

bron: SWECO

3.6 Bezoekers van SPOT (Oosterpoort en Stadsschouwburg)

Van een groot deel van de bezoekers van SPOT, de locaties Oosterpoort en de Stadsschouwburg is de woonplaats bekend. Het gaat daarbij om die bezoekers die kaarten in de voorverkoop hebben gekocht. Dit kan uiteenlopen van één kaart voor één persoon tot meerdere malen voor een heel gezelschap. Van kopers die spontaan aan de kassa komen voor kaarten zijn geen adresgegevens bekend. Daarom kunnen we deze categorie niet meetellen in de aantallen in dit overzicht. Omdat veel bezoekers van SPOT van verder weg komen dan bij de andere thema's van dit onderzoek hebben we in de tabel ook verder weg gelegen regio's meegenomen. De toename tussen de seizoenen 2018-2019 en 2022-2023 komt doordat meer mensen kun kaarten in de voorverkoop kopen, niet door meer bezoekers.

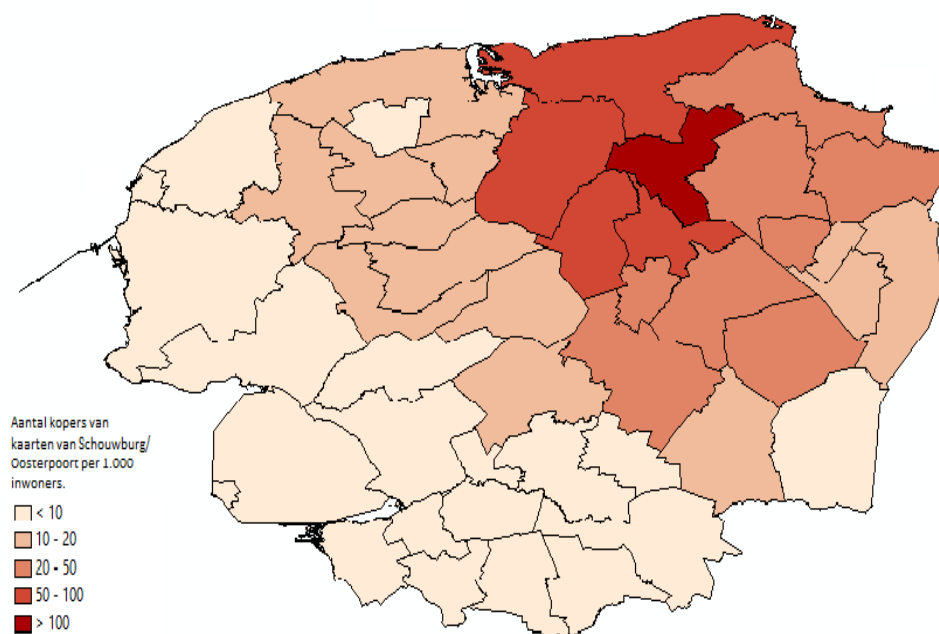
We zien dat relatief meer bezoekers van verder weg gelegen gebieden komen in seizoen 2022-2023 dan in seizoen 2018-2019.

Tabel 12: Percentage personen die kaarten hebben gekocht in de voorverkoop van de Oosterpoort of Stadsschouwburg, over twee seizoenen en per gebied van herkomst naar gebied.

gebied	2018-2019	2022-2023
Gemeente Groningen	45,1%	40,8%
Regio Groningen	12,3%	11,7%
Regio Drenthe	9,4%	9,3%
Overig Groningen	6,8%	6,3%
Overig Drenthe	6,0%	6,2%
Friesland	9,7%	10,9%
Overijssel	2,3%	3,1%
Gelderland/Flevoland	1,7%	2,1%
West Nederland	4,5%	6,1%
Zuid-Nederland	0,6%	1,1%
Buitenland	1,6%	2,4%
Totaal (basis berekening)	61.344	84.541

bron: SPOT

Figuur 11: Kaartverkoop in de voorverkoop, aantal per 1.000 inwoners, per gemeente in Noord-Nederland, seizoen 2022-2023.

bron: SPOT, bewerking OIS Groningen

Het aantal mensen dat in de voorverkoop kaarten kocht voor een voorstelling in de Stadsschouwburg of Oosterpoort was in het seizoen 2022-2023 84.500. De toename ten opzichte van 2018-2019 komt doordat er van meer mensen de postcode bekend is. Het blijkt dat deze mensen uit het hele land en uit het buitenland kwamen. In de kaart staan alleen de aantallen per 1.000 inwoners van het studiegebied Noord-Nederland. Dit is 87 procent van het totaal. In de gemeenten Groningen, Het Hogeland, Tynaarlo, Noordenveld en Westerkwartier is het aantal meer dan 50 per 1.000 inwoners.

3.7 Seizoenkaarthouders FC Groningen

Voor het jaar 2019 is voor alle personen met een op hun naam gestelde seizoenkaart van FC Groningen bekend waar ze wonen. De totale aantallen kaarthouders per regio staan in tabel 12.

Ook hier is in de tabel een wat afwijkende gebiedsindeling gehanteerd. In 2012 waren er in totaal 14.221 seizoenkaarthouders, in 2019 waren dat er 10.083. In figuur 12 zien we hoe deze seizoenkaarthouders over de gemeenten in Noord-Nederland zijn verdeeld.

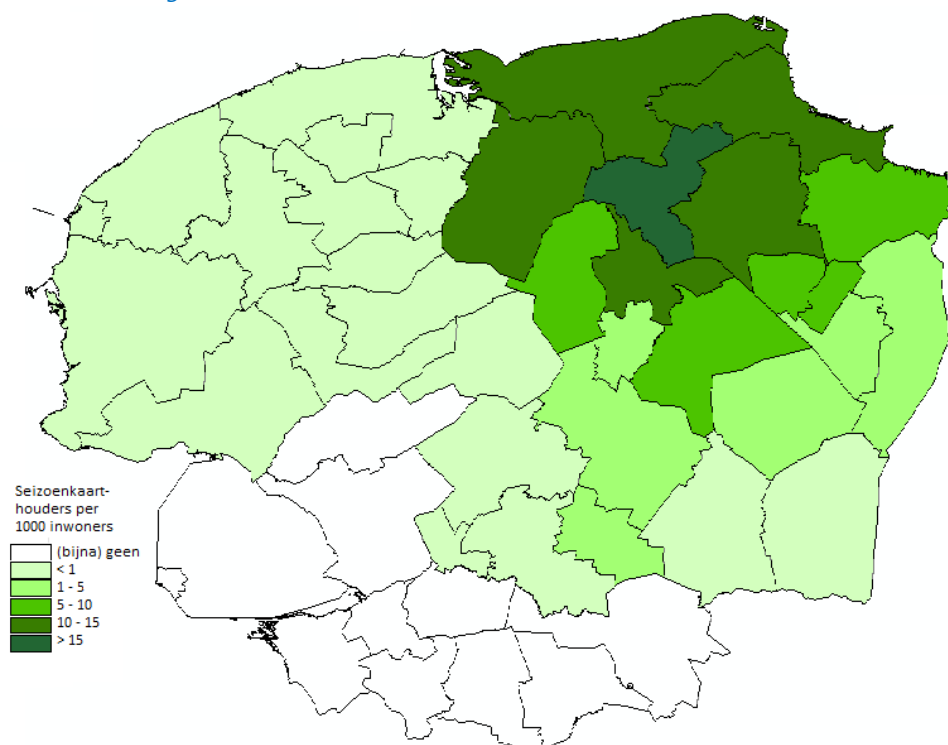
Tabel 13: Aantal seizoenkaarthouders van FC Groningen naar regio, 2019

gebied	aantal	gebied	aantal
Gemeente	3.942	Amsterdam	9
Regio. Groningen	2.251	Noord-Holland overig	24
Regio Drenthe	944	Zuid-Holland	29
Assen	376	Gelderland	12
overig prov. Groningen	1.542	Utrecht ¹⁾	54
Aa en Hunze en Midden-Drenthe	371	Flevoland	20
overig prov. Drenthe	283	Brabant, Limburg, Zeeland, onbekend, overig Buitenland	13
Friesland	158		
Overijssel	55	Totaal	10.083

bron: FC Groningen

1) De KNVB is in Zeist gevestigd. Dit verklaart het relatief hoge aantal in de provincie Utrecht

Figuur 12: Aantal seizoenkaarthouders van FC Groningen per 1.000 inwoners, per gemeente in Noord-Nederland, bron: FC Groningen, seizoen 2022-2023.

bron: FC Groningen, bewerking OIS Groningen

Naast de inwoners van de gemeente hebben relatief veel inwoners van Tynaarlo een seizoenkaart van FC Groningen. In Friesland wonen weinig FC Groningen-fans.

4 Binding totaal

Om een indruk te krijgen van de totale gezamenlijke intensiteit van de geschetste interacties tussen de gemeente Groningen en het omliggende gebied is geprobeerd om tot een totaalscore te komen. Daartoe hebben we de scores van interacties binnen de volgende hoofdonderwerpen opgeteld/samengenomen en gemiddeld. Het woon-werkverkeer naar Groningen telt dubbel en de Het bezoek aan de Oosterpoort en aan FC Groningen telt voor de helft mee.

- Het percentage mensen dat in Groningen werkt, ingaande woon-werkrelaties, (tellen dubbel)
- De verhuizingen van en naar de gemeente Groningen.
- De afkomst van de studenten gebaseerd op de cijfers van de Hanzehogeschool en de Rijks-universiteit.
- De woonplaats van leerlingen van het voortgezet onderwijs.
- Het bezoek aan de Oosterpoort en de Stadsschouwburg (telt voor de helft mee).
- De seizoenkaarthouders van FC Groningen (telt voor de helft mee).

Voor de berekening: van elke indicator zijn alle gemeenten met elkaar vergeleken op de afzonderlijke indicatoren (de hoogste krijgt de waarde 10, de laagste 0, de rest geschaald naar de waarde). Daarna tellen we alle zo ontstane waarden op en nemen we het gemiddelde: (woon-werk van in Groningen werkenden*2 + woon-werk van in Groningen wonenden + verhuizingen + studenten + leerlingen + SPOT/2 + FC Groningen/2)/7

De woon-werkrelaties hebben we in deze totaalscore dubbel meegeteld om dit element meer gewicht te geven. Meer gewicht omdat het om veel dagelijkse bewegingen gaat. Mensen moeten dagelijks naar hun werk. Dit geldt ook voor woon-school, we hebben hier echter al twee indicatoren, HBO/WO en voortgezet onderwijs. Het bezoek aan de Oosterpoort en aan FC Groningen telt voor de helft mee omdat dit geen dagelijkse bewegingen zijn, maar meer wekelijks of maandelijks. Het binnenstadbezoek nemen we niet mee omdat er geen gegevens zijn van afzonderlijke gemeenten en deze niet voor het hele onderzochte gebied beschikbaar zijn.

Figuur 12 geeft een overzicht van het hele gebied, in de tabel staat de waarde per gemeente.

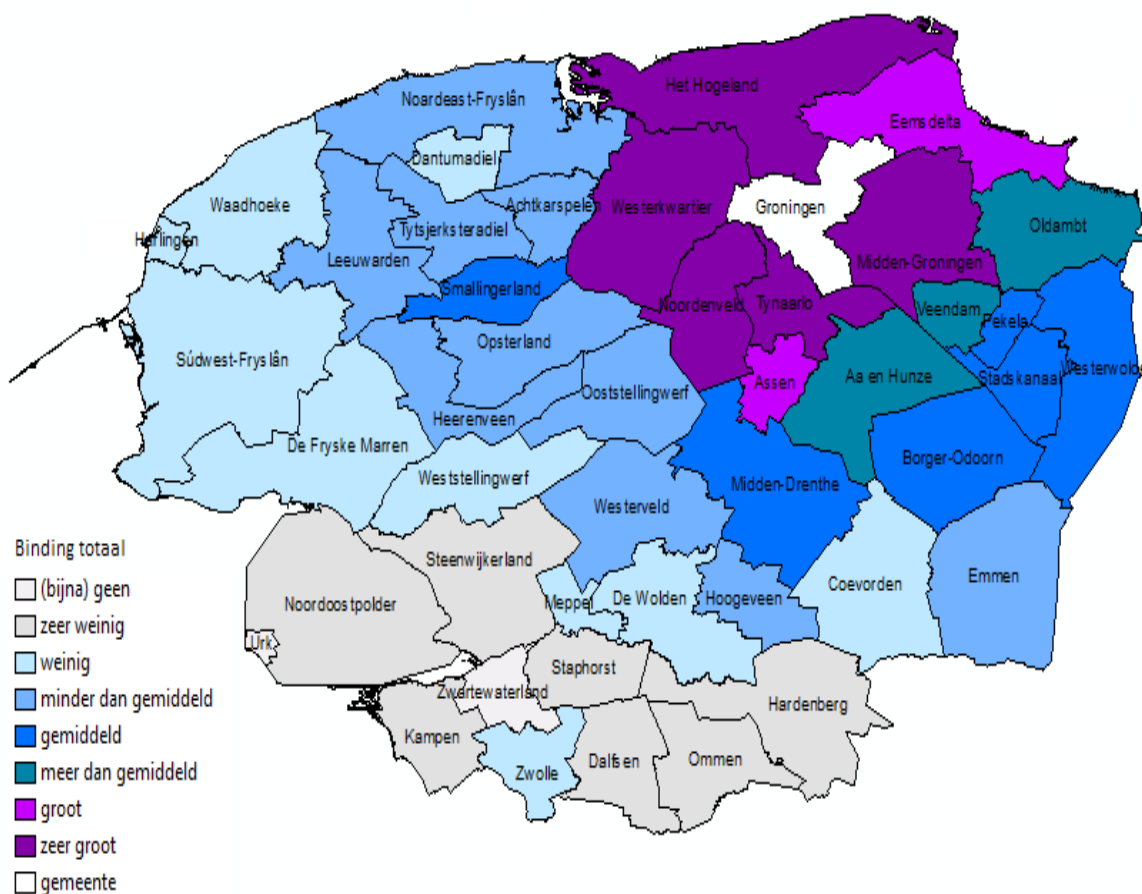
In de figuur zijn de waarden (weinig – gemiddeld – groot) in vergelijking met de 45 gemeenten in het studiegebied.

Samenvattend zien we dat de provincie Groningen, met uitzondering van de zuid-oosthoek, en de regiogemeenten in Drenthe, inclusief Aa en Hunze, een sterke binding hebben met de gemeente Groningen. Hieromheen ligt een ring met minder binding.

Van de verder van de gemeente Groningen verwijderde gemeenten valt op dat de gemeente Zwolle een sterkere binding met Groningen heeft dan de daaromheen liggende gemeenten. Dit zou deels kunnen komen omdat de verbinding met het openbaar vervoer vanuit Groningen met de Zwolle beter is dan met deze omliggende gemeenten, ook heeft Zwolle veel werkgelegenheid. De sterkste interactie met Zwolle, en ook met Leeuwarden, zien we in de studentenbewegingen. Ook voor Smallingerland (Drachten) geldt dat er een goede verbinding is met Groningen, zowel over de weg als met het openbaar vervoer wat tot een relatief hogere binding kan leiden.

De waarden zijn gemiddelden voor de hele gemeenten. Verschillen binnen gemeenten zijn niet meegenomen. De oriëntatie vanuit gemeenten als Het Hogeland, Aa en Hunze, Midden-Drenthe en Oldambt kent dus mogelijk grote verschillen binnen deze gemeenten. De bereikbaarheid via openbaar vervoer en auto en de bijbehorende reistijd is vanuit verschillende plaatsen binnen deze gemeenten heel verschillend.

Figuur 13: Binding tussen Groningen en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties. De gemeenten in Noord-Nederland zijn in beeld gebracht.

bron: OIS Groningen

4.1 Vergelijking eerdere inventarisatie

In vergelijking met de situatie uit het onderzoek van 2019 valt op dat relatief gezien de binding met de steden Assen, Zwolle en Emmen iets sterker is geworden. Dit komt vooral door meer woon-werkrelaties met deze drie plaatsen.

Bij de verhuizingen zien we in vergelijking met voorgaande negatieve saldi met meer grote gemeenten in het westen van het land. Het negatieve saldo met Zwolle is afgenomen.

De groei in banen tussen 2019 en 2022 is ingenomen door inwoners vanuit de regio Groningen-Assen. Ook zien we dat relatief gezien meer kinderen uit de om Groningen liggende gemeenten in Groningen op school gaan. Bijvoorbeeld doordat in Zuidlaren een school (vestiging) voor Voortgezet onderwijs is gesloten.

In tabel 13 staat de binding als totaal een vergelijking tussen 2019 en 2023. Omdat deze vergelijking in een volgorde van de verschillende gemeenten resulteert hebben we de waarden van 2019 omgerekend naar die van 2023. Met de steden Assen, Leeuwarden en Zwolle en met de gemeente Midden-Groningen is de binding relatief groter geworden.

Tabel 14: Berekende waarde van de vergelijking in de binding per gemeente, 2019 en 2023

gemeente	2019	2023	gemeente	2019	2023
Tynaarlo	9,04	8,80	Emmen	1,02	1,08
Het Hogeland	7,78	7,77	Hoogeveen	1,05	1,06
Westerkwartier	6,77	6,89	Westerveld	1,05	1,04
Midden-Groningen	6,41	6,80	De Fryske Marren	1,11	0,99
Noordenveld	6,43	6,27	Dantumadiel	1,01	0,98
Assen	4,06	5,46	Meppel	0,92	0,94
Eemsdelta	5,17	5,17	De Wolden	1,01	0,89
Aa en Hunze	4,43	4,22	Zwolle	0,61	0,83
Veendam	4,03	3,89	Coevorden	0,80	0,80
Oldambt	3,73	3,51	Súdwest-Fryslân	0,87	0,75
Pekela	2,73	2,32	Waadhoeke	0,65	0,63
Midden-Drenthe	2,31	2,29	Harlingen	0,71	0,61
Stadskanaal	2,43	2,23	Weststellingwerf	0,69	0,52
Smallingerland	2,13	2,21	Dalfsen	0,44	0,51
Westerwolde	2,08	2,02	Steenwijkerland	0,57	0,47
Borger-Odoorn	2,27	2,00	Ommen	0,40	0,44
Leeuwarden	1,37	1,82	Hardenberg	0,37	0,38
Ooststellingwerf	1,80	1,75	Staphorst	0,37	0,35
Achtkarspelen	1,61	1,67	Noordoostpolder	0,42	0,34
Opsterland	1,79	1,62	Kampen	0,24	0,30
Heerenveen	1,37	1,50	Zwartewaterland	0,25	0,19
Tytsjerksteradiel	1,15	1,19	Urk	0,15	0,09
Noardeast-Fryslân	1,18	1,19			

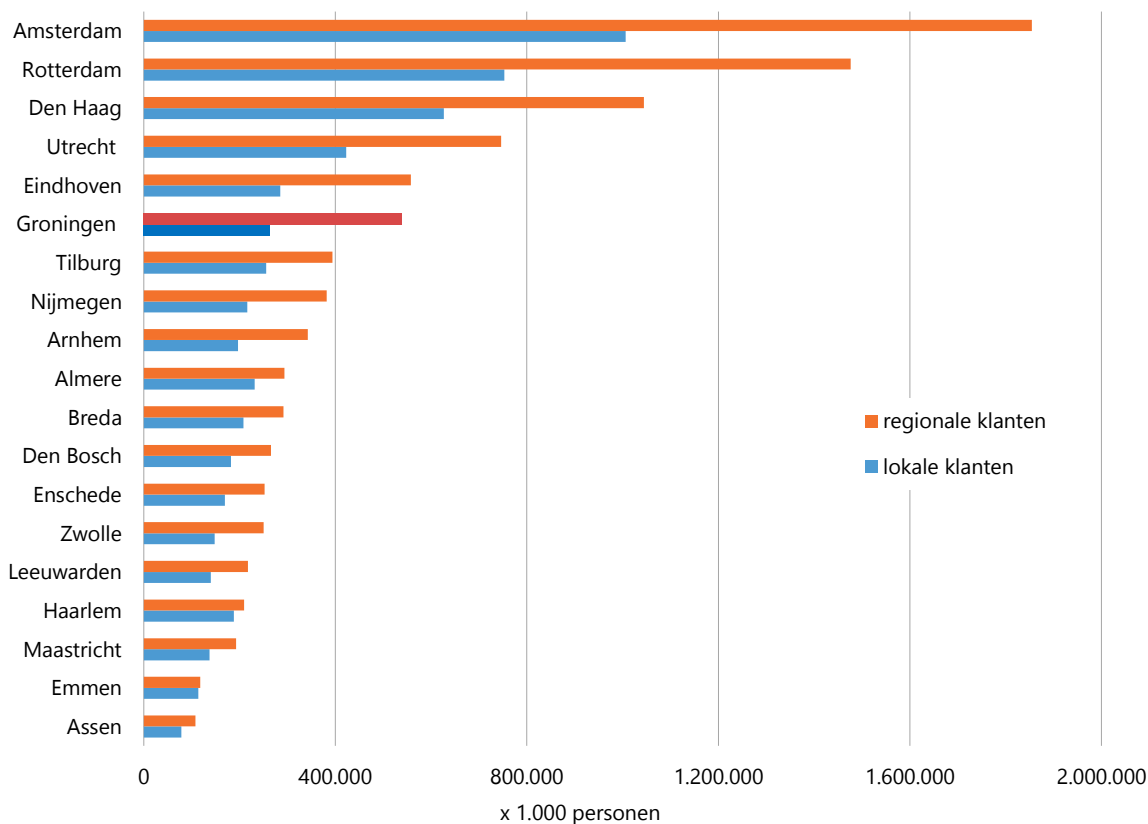
bron: OIS Groningen

5 Een vergelijking: klantenpotentieel

Hoe staat Groningen er voor qua aantrekkingskracht in vergelijking met andere grote en middelgrote gemeenten in Nederland? Hiervoor hebben we gekeken naar het lokale en regionale klantenpotentieel (figuur 14). Het CBS definieert het lokale klantenpotentieel als het aantal klanten dat de kern aantrekt uit alle kernen binnen een straal van 20 kilometer, voor het regionale klantenpotentieel wordt een grens van 60 kilometer gehanteerd.

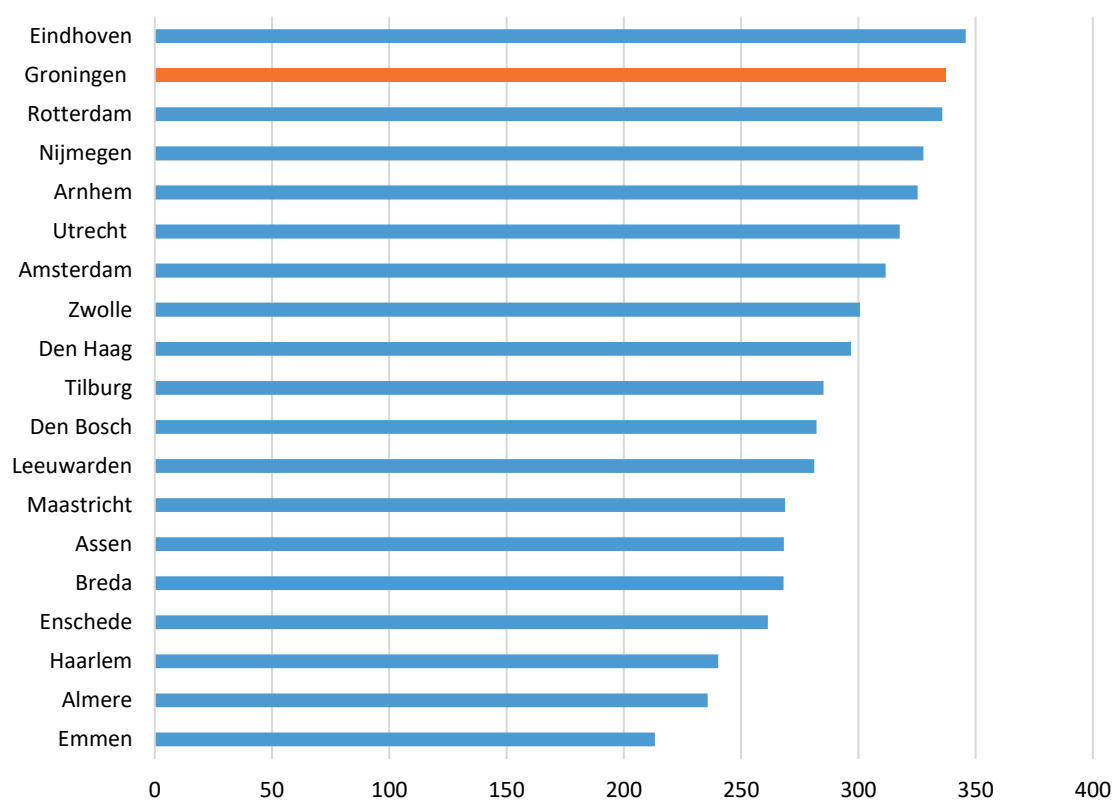
Om de gemeenten goed met elkaar te kunnen vergelijken hebben we het potentieel ook gerelateerd aan de bevolkingsomvang van de gemeente, dit staat in figuur 15. Hiervoor hebben we het lokale en regionale klantenpotentieel opgeteld. Dit totale klantenpotentieel van Groningen was in 2023 803.000, dit is 3,4 maal het aantal inwoners van de gemeente. Van de in de figuur opgenomen gemeenten trekt alleen Eindhoven relatief gezien meer klanten.

Figuur 14. Lokaal en regionaal klantenpotentieel van een aantal steden, 2023

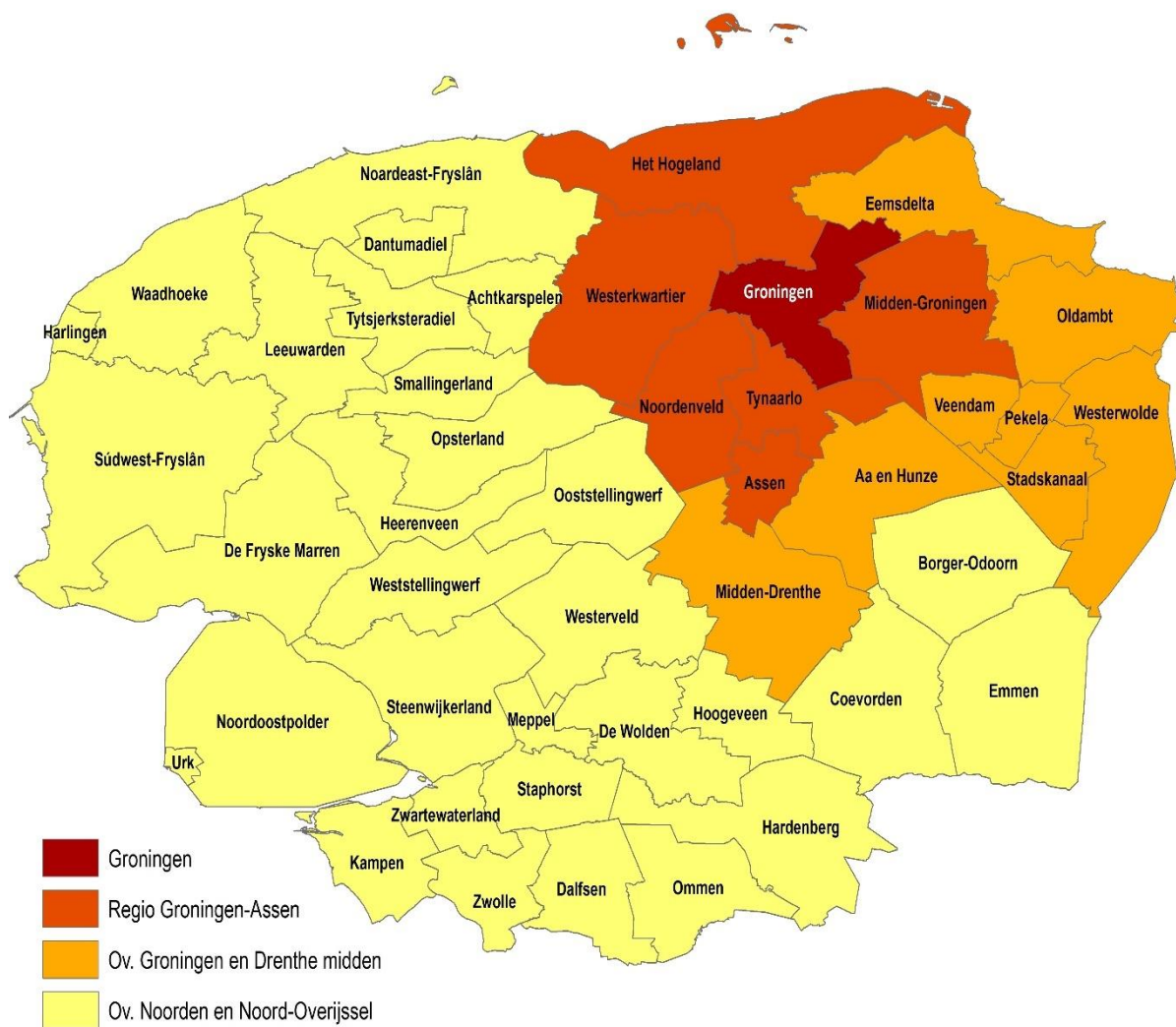
bron: CBS

Figuur 15. Totaal klantenpotentieel per 100 inwoners, 2023

bron: CBS

Bijlage: kaart met gemeentenamen

Colofon

**Quick scan Daily Urban System - Interacties van de gemeente Groningen met de omgeving,
2022-2023**

Auteurs

Naam Age Stinissen
M.m.v. Oscar Kamminga

Maand van uitgave

September, 2024

Opdrachtgever

Gemeente Groningen

Uitgave

Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen

Online publicaties OIS Groningen

<https://publicaties.oisgroningen.nl/>

Contactgegevens

T: (050) 367 56 30
E: info@oisgroningen.nl
I: www.oisgroningen.nl